

Vorbij het 'Ja maar': Naar een vernieuwd economisch paradigma

Nu het lied “*Er is een roos ontloken*” in vele huiskamers wordt geoefend ter voorbereiding op de Christmas Carols en kerstvieringen, meen ik de eerste contouren van een nieuw paradigma te ontwaren waarop we de Nederlandse economie de komende jaren kunnen funderen. Een hernieuwde formule, die beleidsmakers nog zal moeten overtuigen. Maar wie zich – net als ik – wilt laten verwonderen, ziet ook uit het oude denken al de knoppen verschijnen.

Denken als de bureu: Duits met een Franse slag

Zo durf ik de voorspelling aan dat we voor de herinrichting van onze economische basisindustrie te rade zullen gaan bij onze bureu: Duitsland en Frankrijk. We moeten zozegd weer leren ‘Duits te doen en Frans te denken’. Wat dat betekent, leg ik hier in het kort uit.

De Rijnlandse formule

Allereerst haal ik inspiratie uit het Duitse *Wirtschaftswunder*, ook wel het Rijnlandse model genoemd. De wederopbouw van de industrie in het Rijnland en de economische transformatie van Beieren (van agrarisch naar industrieel) tussen 1945 en 1970 waren gestoeld op een specifieke governance-structuur.

In de grote ondernemingen hadden vertegenwoordigers van de overheid, banken en vakbonden een vaste plaats in het toezichthoudend orgaan. Bovendien was een aanzienlijk deel van de aandelen in handen van de staat en nationale investeringsbanken, zoals de Bayerische Landesbank. Deze structuur bood niet alleen kapitaal, maar ook strategische stabiliteit. Politiek, kapitaal en arbeid klonken zich aan elkaar vast voor een meerjarige transformatie.

Om de opkomende industrie te beschermen werden zowel de verticale, als de horizontale ketens versterkt. Deze conglomeraten functioneerden als onderling afhankelijke ecosystemen, met duidelijke strategische doelen: te komen tot trotse maakbedrijven zoals Volkswagen en BMW en het veiligstellen van aanvoerlijnen, bijvoorbeeld voor energie en grondstoffen.

De Franse slag

Vanuit Frankrijk halen we inspiratie uit het *Colbertisme*, een specifieke vorm van mercantilisme die de rol van de overheid in economische ontwikkeling benadrukt. In de geest hiervan gaan we speciale economische zones instellen waarin strategische

samenwerkingen tussen bedrijven en overheden niet alleen worden gestimuleerd, maar ook volle sterkte worden opgekweekt.

Hierbij speelt de overheid een actieve rol, bijvoorbeeld door middel van gouden aandelen. Deze aandelen wekken niet alleen vertrouwen, maar klinken bedrijven en overheid ook vast aan stapsgewijze verduurzamingsdoelen en investeringsplannen. Milieu- en klimaatdoelen worden zo in een bestendig tempo gerealiseerd binnen de lange-termijnambities die door een breed publiek worden gedeeld.

Voor een Nederlandse beleidsmaker mag dit wellicht onorthodox klinken, maar in de hele geschiedenis van economische transformatie is het een beproefde methode. Het gaat om gerichte bescherming en ondersteuning, vergelijkbaar met hoe een roos tijdelijk een afrastering en een stokje nodig heeft om te groeien.

Inspiratie van buiten: van Azië tot de VS

Want deze methodiek is niet uniek voor Europa. Aziatische economieën hebben soortgelijke strategieën toegepast. Denk aan de Koreaanse *chaebols* (familiegeleide conglomeraten) als Samsung of de meer dan succesvolle Chinese containerhavens en baggerbedrijven.

Ook de Verenigde Staten bieden een relevant voorbeeld hoe bescherming van een economische sector nog altijd gepaard gaat met de nationale veiligheid en de factor arbeid. De *Jones Act* uit 1920 is nog altijd van kracht en beschermt de binnenlandse scheepvaart en baggerindustrie door te eisen dat alle goederenvervoer tussen Amerikaanse havens plaatsvindt op schepen die in de VS zijn gebouwd, eigendom zijn van Amerikanen en bemand worden door Amerikaanse staatsburgers. Hiermee voorkomt de VS dat buitenlandse baggerbedrijven toegang krijgen tot deze markt. Hoewel deze wet soms wordt bekritiseerd vanwege hogere kosten, laat het zien hoe strategische wetgeving een cruciale industrie kan beschermen en versterken.

Dicht bij huis kunnen we tot slot kijken naar de oorsprong van Airbus: een Europees succesverhaal dat voortkomt uit slimme samenwerking tussen overheid en industrie. De Duitse, Franse en Engelse regeringen speelden in de eerste fase van de uitbouw tot een mondiale speler een cruciale rol door te voorzien in kapitaal en een bestendige vraag naar vliegtuigen en ander (militair) materiaal uit de fabrieken van Airbus.

De roos als symbool

De sleutel tot een succesvol economisch model richting de toekomst ligt in de bereidheid om je te laten inspireren. Durven we uit de ‘draaimolen van het grote gelijk’ te stappen en op zoek te gaan naar nieuwe wegen? Kunnen we – kortom - ons nog verwonderen over de mogelijkheid dat een nieuwe tak ontspruit uit een oude stronk?

In dit licht kan de ontluikende roos – zoals bezongen in *Er is een roos ontloken*– dienen als metafoor voor onze economische transitie. De tekst is ontleend aan een Bijbelse

tekst: 'Een twijg ontspruit aan de stronk van Isai, een telg ontbloeit aan zijn wortel' (Jesaja 11:1). Dit beeld van groei te midden van schijnbaar barre omstandigheden herinnert ons eraan dat vernieuwing mogelijk is, mits we de juiste voorwaarden scheppen.

Net als de winterse roos vraagt een duurzame en vernieuwde economie om bescherming, toewijding en visie. De vraag is niet alleen of we deze aanpak omarmen, maar of we geloven in de kracht van iets dat kan bloeien tegen alle verwachtingen in. Kortom, laten we ons blijven verwonderen en inspireren, om samen de toekomst vorm te geven.